

KUR'AN VE ARAP DİLBİLİMİNİN GELİŞİMİ¹

THE QURAN AND THE DEVELOPMENT OF ARABIC LINGUISTICS

Marzieh GHOLİTABARİ*, Atiyeh Damavandi KAMALİ 2**

Çev. Arş. Gör. Nevres AÇIKALIN*** Arş. Gör. Ahmet ŞEN****

ÖZET: Kur'an'ın kutsal metninden derinden etkilenen Arap Grameri bilimi hicretten sonra ilk asrın ikinci yarısında ortaya çıktı. Böyle bir gelişmenin arka planında yatan sebepler, doğru okuma ve metni doğru anlamayı ifade eden fasih Arapçada lahn (konuşmadaki hatalar) diye isimlendirilen bir olgunun yayılmasına dayandırılabilir. Kur'an'ın Arap Gramerinin gelişiminde ve bu bilimin öğretilmesindeki temel rolü herkes tarafından bilinmektedir; Bununla birlikte, bu makale, Arap Grameri ve dilbiliminin ortaya çıkışının, Kur'an'ı doğru bir şekilde okuma ihtiyacından kaynaklanıp kaynaklanmadığı veya (sık başvurulduğu üzere) konuşma hataları ve aksanı koruma çabasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı sorularına mantıklı cevaplar bulma girişimidir.

Anahtar sözcükler: Kur'an, Arap Grameri, Lahn (Konuşma Hataları), Ortaya çıkış, Öğretim.

ABSTRACT: Profoundly influenced by the sacred text of the holy Quran, the knowledge of Arabic grammar emerged in the second half of the first century after Hijra. The reasons behind such a development might be traced in the spread of a phenomenon called Lahn (or errors in speech) in eloquent Arabic, the accuracy in reading, and text comprehension. The central role of the holy Quran in the instruction of this knowledge and the development of Arabic grammar is known to everyone; nevertheless, this paper is an attempt to find plausible answers to the question whether the emergence of Arabic grammar and linguistics was a consequence of the need to read the holy Quran accurately or (as it is often referred to) was it an effort to prevent accent cultivation and speaking errors. The results of the study do not limit the predisposing causes for the development of Arabic language to non-Arabic accent syndrome prevention.

Keywords: Quran, Arabic grammar, Lahn (errors of speech), emergence, instruction

1. GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim, İslâmî ilimlerin verimli bir zemini ve düşüncenin mükemmel bir kaynağıdır. Arap dilini bilimsel bir şekilde inceleyen dilbilimindeki gelişimin, Kur'an ayetlerine çok şey borçlu olduğu gayet açıktır. Arap grameri, ilk olarak H.I. yy'ın sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Böyle bir dilbilimsel ve gramatikal bilimin ortaya çıkmasında birçok faktör rol oynamıştır. Kaynakların çoğunluğu dilsel ve konuşma hatalarının Arap gramerinin ortaya çıkmasına zemin hazırladığını iddia ederken, bu çalışmamız, Arap gramerinin ortaya çıkışını Kur'an ışığında ele alma girişimidir.

Herhangi bir ulusun dili, o ulusun kültürünün, örf, âdet ve geleneklerinin ve içerisinde temsil edildiği kimliğinin tamamlayıcı bir parçasıdır. Arap dili İslâmiyetten önce Arap

* Azad İslam Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi.

** Azad İslam Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi.

*** Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, nevsacikalin@hotmail.com.

**** Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, asen@erzincan.edu.tr.

¹ Bu makale 2012 yılında Singapur'da düzenlenen Dil, Medya ve Kültür Konferansında sunulan tebliğin İngilizcesinden çeviridir.

yarımadasında konuşulmaktaydı. Bazı kaynaklar, Araplar arasında doğal olarak şekillenmiş ve kendiliğinden meydana gelmiş müşterek bir dilin bulunduğunu ifade etmektedirler². Kur'an'ın nüzulünden sonra, Arap kabileleri arasında birçok farklı lehçe bulunsa da resmî olarak daha fasih bir lehçe kabul görmekteydi. Kureyş kabilesinin dili, bazı farklı makul etkenlerden ve aşağıdaki sebeplerden dolayı Araplar arasında tek müşterek dil olarak kabul ediliyordu:

1.1. İslâmî, Dinî ve Doktrinel Sebepler:

Kur'an'ın nüzulünden, İslâmiyetin doğuşundan ve Hac ziyaretinden yüz yıllar önce, insanların Mekke'deki varlığı³.

1.2. Dilsel Sebepler:

'Ukâz panayırı gibi merkezlerde yapılan buluşmaların, genellikle Kureyş lehçesiyle düzenlenmesi ve şairler, kıssacılar ve ünlü hatiplerin fikir ve düşüncelerini ifade etmek için bu lehçeyi kullanmaları⁴.

1.3. Politik Sebepler:

Farklı bazı faktörlere dayanan politik sebepler, bu tercihin kabulünü etkileyen temel parametreler olarak kabul ediliyordu. Mustafa Sâdık er-Râfi'î (ö. 1937), Kureyş lehçesinin tüm lehçeler içinde en zengin sözcük yapısına sahip olması bakımından en fasihi olduğuna inanmaktadır⁵.

1.4. Ekonomik Durum:

Şam ve Yemen'e ticaret maksadıyla seyahat eden birçok Mekke'li tüccar, Kureyş kabilesinin konuştuğu lehçenin yayılmasına zemin hazırladı. Bu da sonuç olarak Kureyş lehçesinin diğer lehçe ve şiveler üzerinde bir üstünlük sağlamasına yol açtı⁶.

1.5. Kureyş Kabilesinin Otorite ve Etkisi:

Bölgedeki diğer kabilelere kıyasla Kureyş, sahip olduğu uygarlığının yanı sıra kültürel gelişiminden dolayı büyük bir etkiye ve üstün bir konuma sahipti. Şiirler genelde Kureyş lehçesi ile söyleniyordu. İbn Haldûn (ö. 808/1406)'a göre, İslâmiyetten önce savaşçılar arasında söylenen recezlerin tümü Kureyş Arapçası ile söyleniyordu⁷.

1.6. Kureyş İle Diğer Bölgeler Arasındaki Mesafe:

Kureyş'in coğrafi konumu ve diğer kıtalara ve bölgelere olan uzaklığı Kureyş Arapçasını diğer dillerle karışmaktan korudu. Birçok sarf ve nahiv âlimi Kureyş Arapçasını en fasih Arapça olarak kabul ettiler⁸.

² Batenî, Muhammed Rıza, *Mesâil-i Zebân-i Şinâsi-i Nevîn*, Âgah Yayınları, Tahran, 1977, s. 15; es-Sâmerrâî, İbrahim, *Fikhu'l-Lugati'l-Mukaren*, Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, Beyrut, 1987, s. 9.

³ el-Hicâzî, Mahmud Fehmî, *et-Te'allumu'l-Lugati'l-'Arabiyye*, Kahire, 1992, s. 34; Tallâl, 'Allâme, *Tatavvuru'n-Nahvi'l-'Arabî fî Medreseteyi'l-Basra ve'l-Kûfe*, Dâru'l-Fikri'l-Lubnânî, Beyrut, 1993, s. 15; Dayf, Şevkî, *el-Medârisu'n-Nahviyye*, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire, 1968, s. 11; Tantâvî, Muhammed, *Neş'etu'n-Nahv ve Târihu Eşheri'n-Nuhât*, Kahire, 1995, s. 10; ez-Zâhid, Zuheyr Gâzî, *Devru'l-Basra fî Neş'eti'd-Dirâsâti'n-Nahviyye*, 'Alemlu'l-Kutub, Basra, 1986, s. 11.

⁴ Dayf, s. 12; Tallâl, 'Allâme, s. 15; Tantâvî, s. 10.

⁵ el-Hicâzî, s. 34.

⁶ el-Hicâzî, s. 35.

⁷ İbn Haldûn, *Mukaddime*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-'Arabî, Beyrut, 2006, s. 815.

⁸ el-Vâfi, Muhammed Abdulkerim, *Menhecû'l-Bahs fî't-Târih ve't-Tedvîn 'inde'l-'Arab*, Menşûratu Câmi'ati Karyunus, 1998, s. 107.

Gayet açıktır ki, bir ulus tarafından konuşulan dilin (müşterek dil) etnik bir topluluğun şivesi ve diliyle veya özel bir yerel kabilenin diliyle sınırlı olmaması gerekir. Aksine müşterek dil, yüksek bir toplumsal statüye sahip olan kişiler ile kültürel yönüyle en zengin çeşitliliğe sahip olarak konuşma dilini benimseyen (özellikle şair, hatip, edebiyatçı ve elitlerden oluşan) toplum bireylerinin kabul etmiş oldukları dilden türemektedir⁹.

Bununla birlikte, müşterek dilin ana özelliklerinin küçük bir topluluğa dayanmaması gerekmektedir. Kur'an Arapçasının birçok şair ve hatip tarafından en fasih ve en kapsamlı Arapça olarak kabul edilmesinin nedeni işte budur. Arap toplumu, İslâm'ın ortaya çıkışı ve Kur'an-ı Kerim'in öğretileri sayesinde bilgiyi araştırma ruhu ile donatılmıştır. Kur'an-ı Kerim, bilimsel ve entelektüel çabalarla Arap toplumunda bilgi düzeyinin yükselmesine yol açmıştır.

İslâmın çeşitli dilsel ve kültürel arka planıyla birlikte hayatın her kesimindeki ve dünyanın en ücra yerlerindeki insanların olumlu tutumu, İslâm'ın kutsal kitabı ve farklı etnik kabilelerin mevcudiyeti, Kur'an'ın hem okunma hem de yorumlanmasında hata yapma olasılığına zemin hazırlamış ve bu olasılığı artırmıştır. Bu sorun, Arap gramerinin gelişiminin arkasındaki temel nedenlerden biri olarak bazı kaynaklar tarafından nakledilmiştir. Bu sorunun sebebi, hem Arap dilinin hem de ezberden Kur'an okuma usulünün lahn gibi dilbilimsel olgular tarafından doğrudan doğruya ve olumsuz olarak etkilenmesidir¹⁰. Sonuç olarak, Kıraat âlimleri, müçtehitler, nahivciler ve sarf âlimleri gibi bazı Arap ilim adamları Arap dilinin yapısının zarar görmesini ve yozlaşmasını engellemek için ciddi girişimlerde bulundular. Kıraat âlimleri, Kur'an'ın çeşitli kıraatlerinin ortaya çıkmasına sebep olmalarına rağmen, Kur'an'ın metnini noktalama girişiminde bulundular¹¹. Onlar bu makalede tartışılan konuyla hiç alâkası olmayan iddialarına deliller olarak sebepler ve kanıtlar ileri sürdüler. Fıkıh âlimleri, ayetleri yorumlamayı ve ekonomik, siyasî ve dinî konularda bir dizi gerekli Şeriat-temelli hüküm ve içtihatlar elde etmek için daha iyi değerlendirme ve anlayışa ulaşmayı amaçlamışlardır. Nahiv ve sarf bilginleri, Arap gramerini oluşturan kural ve kaideleri dilbilimsel açıdan geliştirmeyi denediler. Bunu gerçekleştirmek için, çöldeki birçok farklı yere yolculuk yaptılar, yerli halktan fasih kelimeleri topladılar ve birbiriyle yarışan nahiv ekollerini kurarak Arap gramerini geliştirmeye çalıştılar¹².

Arap olmayanlar ezberleme ve tekrar yoluyla Arapçayı öğrendiler ve açıkçası onların bu konuşma dili şive hâline dönüştü¹³. Bu şive, daha doğrusu özel tonlama, Kur'an ve hadis okurken onların konuşmalarını etkiledi ve muhtemelen metni okuma ve anlamada problemlere sebep oldu. Ebu't-Tayyib el-Lugavî (ö. 351/962) şöyle demektedir: “Arap olmayanlar tarafından, Kur'an'ın yanlış okunması ve noktalanması -ki bu dikkat edilmesi gereken bir durumdur- daha Hz. Peygamber (s.a.v.) hayattayken başlamıştı ve sonuç olarak Arap dili bozulmuştu. Hz. Peygamber, Kur'an'ı yanlış okuyan birini işittiğinde onunla ilgili şöyle dedi¹⁴: “Kardeşinizi düzeltin.” Doğrusu lahn, ekleme ve çıkarma yoluyla doğru konuşma şeklini bozmadır. İbn Haldun, Arap dilinin bozulmasının köklerini Araplarla Arap olmayanların etkileşiminde bulmuştur ki bu sayede Arap gramerinin doğduğuna inanmaktadır.

⁹ el-Vâfi, s. 114.

¹⁰ el-Lugavî, Ebu't-Tayyib, *Merâtibu'n-Nahviyyîn*, Dâru Nahda, Mısır, 1974, s. 5-559; el-Mahzûmî, Mehdi, *Medresetu'l-Kûfe ve Menhecuhâ fi Dirâseti'l-Lugati ve'n-Nahv*, Mektebetu ve Matba'atu Mustafâ el-Bâbî ve Evlâduhu, Mısır, 1958, s. 37; Şusterî, Muhammed İbrahim Halîfe, *Târîhu 'İlmi'n-Nahvi'l-'Arabî*, SAMT Yayınları, Tahran, 2003, s. 7-66; Tantâvî, s. 10; Tallal 'Allâme, s. 9-28; İbn Haldun, s. 118.

¹¹ Tallâl, 'Allâme, s. 15; el-Mahzûmî, s. 37.

¹² Tallâl 'Allâme, s. 15; Tantâvî, s. 46; es-Sâlih, Subhî, *Dirâsât fi Fıkhi'l-Luga*, Dâru'l-'İlm li'l-Melâyîn, Beyrut, 2009, s. 92; Hammûd, Hıdr Muhammed Musa, en-Nahv ve'n-Nuhât: el-Medâris ve'l-Hasâis, 'Âlemu'l-Kutub, Beyrut, 1999, s. 12.

¹³ Abdu'l-'âl Salim Mekrem, *el-Lugatu'l-'Arabîyye fi Rahâbi'l-Kur'an*, 'Âlemu'l-Kutub, Kuveyt, 1995, s. 48.

¹⁴ el-Lugavî, s. 5-23.

Muhammed suresi 30. ayete (And olsun, sen onları, konuşma tarzlarından da tanırsın) dayanarak Râğib el-İsfahânî (ö. V./XI. yüzyılın ilk çeyreği), lahn kelimesinin bir kelimenin orijinal telaffuz şeklini bozmak, onu noktalama kurallarından soyutlamak, uygunsuz bir şekilde kelime ve cümlenin bölümleriyle kısımlarını değiştirmek anlamına geldiğini ve bunun uygunsuz ve alışılmadık bir durum olduğunu ifade etmiştir¹⁵. Üstelik gramer kural ve kaideleri konmuş, açıklanmış, çeşitli başlık ve bölümlere sahip bazı prensipler ihdas edilmiş ve artık uygulanır olmuştur. Daha sonra bu kurallardan oluşan birikim, Arap nahvi olarak isimlendirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim çeşitli yönlerden Arap dili üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Kur'an-ı Kerim Arap dilinin dinamizmini etkilemiş, Arap lehçelerini birleştirmiş, Arap dilini Müslüman milletlerin resmî dili ve eğitim dili haline dönüştürmüş ve bedevilerle göçebeler tarafından orijinal olarak kullanılan Arapçayı güzelleştirmiştir. Kur'an'ın ayetlerinin ihtiva ettiği anlamların genişliği, İslâmî İlim ve teknolojilerin ortaya çıkmasına, ifade ve üslûplara kaynak ya da kılavuz olabilmesi ile dinî terminolojileri türetmede ortaya koyduğu yenilikler Kur'an-ı Kerim'in özellikleri arasındadır¹⁶.

İfade edildiği gibi, Kur'an, Arap dilcileri tarafından ilk olarak çalışılmış bir saha olan Arap dilinin ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Çünkü nahivciler tarafından gramer kurallarının yazımından önce Arap sözcükbilimine ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu yüzden Halil b. Ahmed el-Ferâhîdî (ö. 175/791) gibi nahivciler, Tihâme, Necd ve Hicaz çöllerinden mümkün olduğu kadar çok örnek toplamaya başladılar¹⁷.

Yukarıda ifade edilen noktaları dikkate aldığımızda, noktalama işaretleri yardımıyla Kur'an'ın Arap gramerine ihtiyaç duymadığı görülür. Fakat bu doğru bir çıkarım değildir, çünkü gramer, metnin anlamını kavrama ve cümlenin yapısı gibi diğer birçok farklı yönü kapsar. Nahiv tartışmalarında bazı geleneksel tanımlar yapılmasına rağmen, bazısı noktalama işleminin önemsiz olduğuna inanmış, bazısı ise bu ameliyenin önemini farkında olmuştur. Arap nahvinin ortaya çıkması konuşma dilinde hataların yapılmasının engellenmesini kolaylaştırmıştır. Bu durum, birçok âlimi konuşma dili ve lehçe üzerine kitaplar yazmaya sevk etmiştir. Sırasıyla bu kitaplar şunlardır¹⁸:

Kûfe nahvinin kurucusu el-Kisâî (ö. 189/805)'nin eseri, *Mâ Telhanu fîhi'l- 'Âmme*.

Ebû 'Ubeyde Ma'mer b. el-Musennâ (ö. 209/824), *Mâ Telhanu fîhi'l- 'Âmme*.

Ebû Osmân Bekr b. Muhammed b. Habîb el-Mâzinî (ö. 249/863), *Kitâbu Mâ Telhanu fîhi'l- 'Âmme*.

Ebû Hâtîm Sehl b. Muhammed b. Osmân b. Kâsım (Yezîd) el-Cuşemî es-Sicistânî (ö. 255/869), *Mâ Telhanu fîhi'l- 'Âmme*.

Ebû Hanîfe Ahmed b. Dâvûd b. Venend ed-Dîneverî (ö. 282/895), *Mâ Telhanu fîhi'l- 'Âmme*.

Ebû 'Abdillâh (Ebû 'Alî) Muhammed b. Ahmed b. Hişâm el-Lahmî es-Sebtî (ö. 577/1181), *Takvîmu'l-Lisân*.

Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasan b. 'Abdillâh b. Mezhic ez-Zubeydî (ö. 379/989), *Lahnu'l- 'Âmme*.

¹⁵ Râğib el-Esfahânî, *Mufredâtu Elfâzi'l-Kur'an*, Talîatu'n-Nûr, 2008, s. 739; Tabâtâbâ'î, Muhammed Huseyin, *el-Mizân fî Tefsîri'l-Kur'an*, Tahran, 1984, s. 18-388.

¹⁶ ez-Zeyyât, Ahmed Hasan, *Târîhu'l-Edebi'l- 'Arabî*, Dârul-İlm li'l-Melâyîn, Beyrut, 2006, s. 86.

¹⁷ es-Sâlih, Subhî, s. 150; el-Zâhid, s. 14.

¹⁸ Abdu'l-'âl Sâlim Mekrem, s. 91.

Ebû Hilâl el-Hasan b. 'Abdillâh b. Sehl el-'Askerî (ö. 400/1009'dan sonra), *Lahnu'l-Hâssa*.

Ebû Muhammed Kâsım b. 'Alî b. Muhammed el-Harîfî (ö. 516/1122), *Durretu'l-Gavvâs fî Evhâmi'l-Havâs* vb.

2. TARTIŞMA

Kur'an-ı Kerim'in dili, diğer Arap lehçeleri ile karşılaştırıldığında büyük ölçüde en fasih ve en güzel dil olarak çok geçmeden geniş ölçüde tanınmaya başlamış ve birçok kimseyi kendi zengin metninin nasıl okunacağını ve ilâhî kavramların nasıl anlaşılacağını öğrenmeye yöneltmiştir. Diğer uluslar, doğru davranış biçimi; çocukları yetiştirme ve eğitime yolları; dost ve düşmanlarla muamele şekilleri; doğru bir yaşam tarzı ve dinî, politik, ekonomik, hukukî vb. çeşitli alanlarda Kur'an-ı Kerim'den istifade edebilmek amacıyla Arap dilini öğrenmek için gramer kurallarının konmasına şiddetle ihtiyaç duydular. Hatta hayatın diğer farklı alanlarında dinî öğretileri kullanabilmeye de gerek duydular.

İslâm'ın Arap toplumunda ortaya çıkması gramercileri bu dilin bazı kural ve kaidelerini ortaya koymaya sevk etmiştir. Arap dili Kur'an'dan önce var olmasına rağmen, kendisine özel bir ilgi gösterilmemişti. Kur'an Hz. Peygamber'e indirilirken, Araplar arasında Kur'an'da kullanılan dil, müşterek fasih bir dil olarak kabul edildi. Daha sonra dilciler, bu dilin kural ve kaidelerini koymaya karar verdiler. Kur'an-ı Kerim bilimsel bir dille inmesine rağmen, tüm insanlara hitap etmiş, geçmiş ümmetlerden haberler vermiş ve gelecekte olacak olan olayları önceden bildirmiştir. Bu durumun sadece Arapları ilgilendiren bir şey olmadığı açıktır. Bu nedenle dünyadaki tüm insanların gramer kurallarının gelişiminin önemini bizzat gösteren bu dili öğrenmeleri gerekiyordu.

Genellikle Kur'an'ın fasih dili, bu dil için gramer kuralları koymada Arapların ilgisini uyandırmasının ötesinde, onların çeşitli bilimsel alanlarda Yunanlılar, İranlılar ve Hintliler gibi Arap olmayanlarla rekabetleri, onları daha bilimsel davranmaya sevk etti. Üstelik diğer milletlere nazaran bilimde daha az gelişmiş olmaları, Arapların bu konuda daha çok çaba sarf etmelerine yol açtı. Çünkü yabancılara kendi dillerini dayatarak onlardan birçok farklı bilimi öğrenebildiler. Çeşitli şive ve lehçelere sahip olan konuşma dilinin aksine, yazı dilinin, bütün sosyal tabakaların kendisinden faydalanabildiği ve tüm grup ve kabilelerin anlayabildiği müşterek bir dile dayanması gerekirdi.

3. SONUÇ:

Arap toplumu dışında, dünyanın farklı bölgelerinden insanlar, Kur'an'ı yalnız Araplara hasretmediler ve Kutsal kitabın evrensel olduğuna ve tüm insanlığa gönderilmiş son Peygamberin dili olduğuna inanmalarından dolayı Arap dilini öğrenmeye giriştiler. Bu yüzden, Arap olmayanlar arasındaki, özellikle İranlılar içinde, birçok nahivci, sözcükbilimci, şair ve âlim görmekteyiz. Yukarıda da ifade edildiği gibi, lahn dışında gramerin ortaya çıkmasına yol açan farklı nedenler vardır. Bildiğimiz gibi, konuşma hataları yabancılar tarafından Arap diline sokulmuştur. Herhangi bir toplumda farklı şive ve lehçelerin bulunmasına, bu lehçe ve şivelerin dil için zararlı kabul edilmemesine ve sadece konuşma dilinde çeşitliliğe sebep olduğuna inanılmasına rağmen, konuşma hataları, dilin kökenine ve konuşma diline zarar veren dilbilimsel hatalardır.

Kur'an-ı Kerim, Arap dilinin gelişimine ve konumunun artmasına katkı sağlamıştır. İslami ilimler, H.I.yy.'ın ikinci yarısında Kur'an'ın nüzulünden hemen sonra ortaya çıkmıştır. Arap grameri tüm İslâmî ilimlerin en önemlisi olarak görülmüştür. Birçok kaynak, Arap dilinin ortaya çıkmasındaki temel nedenin konuşma hatalarını engelleme girişimi olduğu zikretmiştir. Fakat yukarıda ifade edildiği üzere, diğer faktörler, Kur'anı doğru okuma, onun manalarını doğru

anlama, diğer ulusların Arap dilini öğrenmedeki ilgisi gibi hususları kapsamaktadır. Sonuç olarak Arap dili kural ve kaideleri konulmaya başlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Bâtenî, Muhammed R. (1977). Mesâil-i Zebân-i Şinâsî-i Nevîn. Tahran: Âgah Yayınları.*
- Bergstrasser, A. (1994). Tatavvuru'n-Nahv. çev. Ramazan Abduttevvâb. Kahire: Mektebetu'l-Hâncî.*
- Dayf, Ş. (1968). el-Medârisu'n-Nahviyye. Kahire: Dâru'l-Ma'ârif.*
- el-Hicâzî, M.F. (1992). Ta'allumu'l-Lugati'l-'Arabîyye. Kahire.*
- el-Lugavî, E. (1974). Merâtibu'n-Nahviyyin. Mısır: Dâru Nahda.*
- el-Mahzûmî, M. (1958). Medresetu'l-Kûfe ve Menhecuhâ fî Dirâseti'l-Lugati ve'n-Nahv. Mısır: Mektebetu ve Matba'atu Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evlâduh.*
- el-Vâfî, M.A. (1998). Menhecu'l-Bahs fî't-Târîh ve't-Tedvîn 'inde'l-'Arab. Menşûratu Câmi'ati Karyunus.*
- er-Râfî'î, M.S. (2000). Tarihu'l-Edebi'l-'Arabî. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmîyye.*
- er-Râgîb, İ. (2008). Mufredâtu Elfâzi'l-Kur'ân. Talî'atu'n-Nûr.*
- es-Sâlih, S. (2009). Dirâsât fî Fıkhi'l-Luga. Beyrut: Dâru'l-'İlm li'l-Melâyîn.*
- es-Sâmerrâî, İ. (1987). Fıkhu'l-Lugatu'l-Mukaren. Beyrut: Dâru'l-'İlm li'l-Melâyîn.*
- ez-Zâhid, Z.G. (1986). Devru'l-Basra fî Neş'eti'd-Dirâsâti'n-Nahviyye. 'Basra: Âlemu'l-Kutub.*
- ez-Zeyyât, A.H. (2006). Târîhu'l-Edebi'l-'Arabî. Beyrut: Dâru'l-'İlm.*
- Ferrûh, Ö. (1984). Târîhu'l-Edebi'l-'Arabî. Beyrut: Dâru'l-'İlm li'l-Melâyîn.*
- Hammûd, H.M.M. (1999). en-Nahv ve'n-Nuhât: el-Medâris ve'l-Hasâ'is. Beyrut: Âlemu'l-Kutub.*
- İbn Haldûn. (2006). Mukaddime. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-'Arabî.*
- Mekrem, A. (1995). el-Lugatu'l-'Arabîyye fî Rahâbi'l-Kur'ân. Kuveyt: Âlemu'l-Kutub.*
- Şusterî, M.İ.H. (2003). Târîhu 'İlmi'n-Nahvi'l-'Arabî. Tahran: Samt Yayınları.*
- Tabâtabâ'î, M.H. (1984). el-Mîzân fî Tefsîri'l-Kur'ân. Tahran.*
- Tallâl, A. (1993). Tatavvuru'l-Nahvi'l-'Arabî fî Medreseteyi'l-Basra ve'l-Kûfe. Beyrut: Dâru'l-Fikri'l-Lubnânî.*
- Tantâvî, M. (1995). Neş'etu'n-Nahv ve Târîhu Eşheri'n-Nuhât. Kahire: Dâru'l-Ma'ârif.*